

Elävät eläimet ovat merkittävin tautiriski, sillä lähes kaikki eläintaudit leviävät tehokkaasti suoraan eläimestä toiseen. Lihasikalassa tulisi olla tavoitteena, että kaikki porsaas tulevat samalta lähtötilalta. Porsastuotantotilalle hankittaville uudistuseläimille tulisi olla erillinen karanteeni, johon kuljetaan oman tautisulun kautta.

Sikalalan ulkoinen tautisuojaus toimivaksi

■ Teksti: Kati Näsäro
■ Kuvat: Pirjo Mälkiä ja Tuulia Nelimarkka

Ulkoisella tautisuojauskella tarkoitetaan kaikkia toimia, joiden tarkoitus on estää tartunnan leviäminen kotieläintilalle tilan ulkopuolelta. Sikalat ovat yleensä suljettuja yksikköjä, joka helpottaa monien tautisuojaustoimenpiteiden toteuttamista.

Ulkoisesta tautisuojauksesta puhuttaessa usein keskitytään erityisesti vakavien eläintautien, kuten afrikkalaisen sikaruton, leviämisen estämiseen. Kuitenkin toimivalla ulkoisella tautisuojauskella on huomattava merkitys myös meillä yleisesti esiintyvien sikojen tuotantotautien leviämisen estämisessä.

Esimerkiksi jos tilalle leviää sikojen paisteista keuhko- ja keuhkokalvon tulehdusta eli APP:ta aiheuttavasta bakteerista uusi kanta, voi se aiheuttaa nopeasti merkittävää sairastuvuutta ja kuolleisuutta.

Elävien eläinten hankinta on iso riski

Elävät eläimet ovat merkittävin tautiriski, sillä lähes kaikki eläintaudit leviävät tehokkaasti suoraan eläimestä toiseen. Tavoitteena jokaisessa lihasikalassa tulisi olla, että kaikki porsaas tulevat samalta lähtötilalta.

Jos eri tiloilta tulevia porsaita joudutaan sekoittamaan, on riski tautien leviämislle merkittävä. Porsaas ovat saaneet vastustuskykyä niille sairauksille, joita lähtötilalla on esiintynyt. Jos toisen tilan porsaas tuovat mukanaan jotain toisen tilan porsaille uutta taudinaiheuttajakantaa voivat nämä porsaas sairastua.

Jos porsastuotantotilalle hankitaan uudistuseläimiä, tulisi ostoeläimille olla käytössä karanteeni. Toimiva karanteeni on oma osasto, johon kuljetaan oman tautisulun kautta ja se on erillistä ilmatilaa muusta sikalasta.

Karanteenin pituus tulee olla vähintään 28 vuorokautta, jotta mahdolliset sairauden oireet ehditään havaita. Tärkeää on hankkia uudistuseläimiä vain tiloilta, joiden terveytilanne on parempi tai vähintään sama kuin oman tilan. Tässä luokittelussa Sikava on erinomainen apu.

Jos omaa karanteeniosastoa ei ostoeläimille pystytä järjestämään, ostoeläinten tulisi olla vähintään omassa tilassa, jossa ei ole suoraa kontaktia tilan muihin eläimiin. Ostoeläimet hoidetaan aina päivän viimeiseksi, eikä samoilla työvaatteilla ja -jalkineilla mennä ennen pesua enää muun sikalan puolelle.

Sikalalan liikenne mietittävä tarkkaan

Kaikki sikalan alueelle tulevat kulkuneuvot ja ihmiset voivat levittää mukanaan taudinaiheuttajia. Merkittävin tautiriski liittyy ihmisiin ja kulkuneuvoihin, jotka vierailevat useilla eri kotieläintiloilla säännöllisesti.

Mitä suurempi sikala on kyseessä, sitä enemmän sikalään tulee erilaista liikennettä. Tautiriskien hallinnan kannalta tulisi miettiä, ketkä ovat välttämättömiä kulkijoita sikalan piha-alueella ja ketkä vierailijat päästetään sisälle asti.

Tilan väki ja vierailijat sulun kautta

Kaikkien sikalan sisään kulkevien tulee aina kulkea tautisulun kautta. Tämä koskee myös tilan omaa väkeä.

Tilan työt tulee järjestää siten, että sikalavaatteilla ja -jalkineilla ei ole tarvetta mennä ulos esimerkiksi raatojen vientiä tai kuivikkeiden hakemista varten.

Sikalalan kaikki ovet pidetään lukossa kutsuttomien vieraiden varalta. Oveen laitetaan ohjeet ja tilan yhteystiedot vierailijoita varten, jos joku haluaa päästä sikalään sisälle.

Toimiva tautisulku on selkeä. Siinä on selvästi rajattu puhdas ja likainen puoli. Parhaiten rajana toimii jokin fyysinen este, kuten penkki tai vanerilevy, jota ei voi helposti ohittaa huomaamatta.

Tautisulussa ei likainen ulkokenkien reitti saa missään kohtaa päästä risteämään puhtaan sikalajalkineiden reitin kanssa. Paras tapa on järjestää jalkineiden vaihto kaksivaiheisesti eli ulkojalkineet vaihdetaan ensin välitilajalkineeseen, esimerkiksi crockseihin, ja välitilajalkineet edelleen sikalajalkineisiin ennen sikalan puolelle menoa.

Tautisulussa tulee olla mahdollisuus pestä ja desinfioida kädet. Käsien pesu ja desinfiointi tehdään aina ennen eläintiloihin menoa. Pyyhkeen sijaan suositellaan käytettäväksi hygieenisempiä kertakäyttöpyyhkeitä käsien kuivaamiseen.

Sikalassa käytetään aina tilan omia puhdaita suojavaatteita ja -jalkineita. Vierailijoita varten tautisulussa on syytä olla myös selkeät kirjalliset ohjeet. Näin vierailijoiden on helpompi tietää, miten toimia oikein tautisulussa.

Tautisulun kautta kulkiessa vaihdetaan siis aina vaatteet ja jalkineet sekä pestään ja desinfioidaan kädet. Kun nämä kolme perusasiaa toteutuvat, pienenee riski tartunnan leviämislle ihmisten välityksellä merkittävästi.

Tämän lisäksi tautisuojausta voidaan tehostaa lisätoimilla esimerkiksi edellyttämällä suihkussa käyntiä ennen sikalään menoa ja 48 tunnin sikavapaata aikaa ennen tilalla vierailua. Nämä tuovat tautisuojaukseen lisäarvoa, mutta jokaisessa sikalassa pitäisi tautisulun kolme perusasiaa olla vähintään kunnossa.

Eläinkuljetuksia varten oltava lastaustila

Eläinkuljetusautojen välityksellä voi levitä monia merkittäviä sikojen sairauksia. Suomen olosuhteissa ja etäisyyksillä ei valitettavasti ole mahdollista, että jokaisella tilalla tulotisiin aina vain tyhjän, puhtaan ja desinfioidun auton kanssa.

Tämän takia tilojen lastauskäytännöillä on suuri merkitys tautiriskien hallinnassa.

Nopea ja sujuva lastaus lyhentää myös eläinkuljetusauton pihassa viettämää aikaa, joka samalla vähentää tautien leviämisen riskiä.

Siat tulee lastata erillisen lastaustilan kautta, eikä suoraan karsinoista tai sikalan keskikäytävältä. Kun käytössä on riittävän kokoinen lastaustila, johon kaikki lähtevät eläimet saadaan kerralla kerättyä, on lastaus sujuvaa.

Eläinkuljettajan tulee pysyä vain kuljetusajoneuvossa, eikä tulla edes lastaustilaan. Lastauksen ajaksi ilmanvaihto säädetään pois päin sikalasta. Siat eivät saa päästä palaamaan takaisin eläintiloihin oltuaan kuljetusajoneuvossa.

Aina lastauksen jälkeen lastaustila pestään ja desinfioidaan. Lastaustilassa suositellaan käytettäväksi omia pesuvälineitä.

Lastaukseen osallistuneiden suositellaan kiertävän pois ulkokautta, vaihtamaan puhtaita vaatteet sekä pesemään ja desinfioimaan niin jalkineet kuin kädetkin ennen sikalään palaamista.

Kaikki kuljetukset voivat levittää tauteja

Myös muut kuin eläinkuljetusautot voivat levittää tartuntoja mukanaan. Rehuautot on perinteisesti mielletty meillä puhtaiksi ajoneuvoiksi, mutta nekin kulkevat useilla eri tiloilla ja voivat siten levittää taudinaiheuttajia mukanaan.

Sikalalan pihan liikenne on syytä suunnitella selkeäksi ja ohjeistaa kaikkia kulkijoita käyttämään oikeita kulkureittejä. Vähintään lannan- ja raatojen ajoreitin tulisi olla erillinen siten, ettei se risteä rehuliikenteen kanssa sikalan pihapiirissä.

Raatoautoon liittyy erityisen merkittäviä tautiriskejä, koska ajoneuvo vierailee saman päivän aikana useilla eri tiloilla ja kuljettaa kuolleita eläimiä. Tämän takia taudinaiheuttajien leviäminen raatoauton mukana on huomattava riski. Raatoauton käymiseen tilalla tulisi suhtautua aina varauksella.

Raatojen säilytyspaikkaan kannattaa panostaa, jolloin raatoautoa ei tarvitse kutsua huomattavan usein. Mahdollisuus raatojen polttamiseen omassa hyväksytyssä tilakohtaisessa polttolaitoksessa kannattaa selvittää.

Kun raatoauto tulee, pitää raatojen nouto järjestää niin, ettei raatoauton tarvitse tulla sikalan pihapiiriin asti. Vaikka raatokontti sijaittisikin sikalan lähetyvillä, voidaan raadot viedä tilan omalla kalustolla hieman kauemmaksi sikalasta, josta raatoauto voi ne turvallisemmin noutaa.

Rehu-, sperma- ja muut tavaratoimitukset tulee järjestää niin, ettei kuljettajan tarvitse tulla ollenkaan sikalan sisälle puhtaalle alueelle. Tavaratoimitukset kannattaa ohjata sikalan ulkopuolella sijaitsevaan erilliseen

Kaikkien sikalan sisään kulkevien tulee aina kulkea tautisulun kautta, myös tilan oman väen. Tautisulun kautta kulkiessa vaihdetaan aina vaatteet ja jalkineet sekä pestään ja desinfioidaan kädet. Likainen ulkokönnien reitti ei saa missään kohtaa päästä risteämään puhtaasti sikalajalkineiden reitin kanssa. Vierailijoita varten tautisulussa on syytä olla selkeät ohjeet. Näin vierailijan on helpompi tietää, miten toimia oikein sikalaan tullessa.

varastoon, josta ne viedään itse myöhemmin sikalaan. Ylimääräiset pakkausmateriaalit, likaiset lavat ja muu tarpeeton riskimateriaali jätetään kokonaan sikalan ulkopuolelle.

Haittaeläintorjunta tärkeä osa suojausta

Suomen tämänhetkisessä eläintautitilanteessa yksi merkittävimmistä tautiuhkista sikatiloille on salmonella. Suurin osa viime vuosien sikatilojen salmonellatapauksista epäillään levinneen haittaeläinten mukana. Tämä takia haittaeläintorjunta on erityisen tärkeä osa tautisuojausta.

Toimiva haittaeläintorjunta on suunnitelmallista. Itse torjuntatoimenpiteiden lisäksi haittaeläintorjuntaan kuuluvat ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja jatkuva seuranta koskien haittaeläinten esiintymistä ja torjuntatoimenpiteiden tehokkuutta. Ennaltaehkäisyllä haittaeläintorjunnassa tarkoitetaan tilan ympäristön muokkaamista siten, että se ei houkuttele haittaeläimiä.

Haittaeläimet hakevat tiloilta lämpöä, ravintoa, piilo- ja pesäpaikkoja. Kun näitä ei ole tarjolla, esiintyy haittaeläimiä vähemmän tilan pihapiirissä.

Rakennusten seinustat tulee pitää vähintään kahden metrin matkalta vapaana suojaavasta kasvillisuudesta ja tavaroista. Sikalan rakenteet pidetään kunnossa, etteivät haittaeläimet pääse kulkemaan helposti sikalan sisälle. Kaikki tuloilma-aukot tulee verkottaa. Rehujäämät siivotaan välittömästi ja roskat säilytetään suljetuissa astioissa.

Erytistä huomiota tulee kiinnittää rehuhygieniaan, etteivät haittaeläimet pääse sotkemaan rehua ulosteillaan. Irtorehut säilytetään suljetuissa, haittaeläimiltä suojatuissa silloissa. Säkkirehut säilytetään lavoilla siisteissä, haittaeläimiltä suojatuissa varastoissa.

Myös kuivikkeet tulee säilyttää niin, etteivät haittaeläimet pääse niihin pesimään ja kuivikevarastossa huolehditaan säännöllisestä haittaeläintorjunnasta.

Jyrsijät ovat merkittävämpi ongelma sikatiloilla johtuen suljetuista rakennuksista, jonne linnut eivät pääse helposti sisälle. Tästä huolimatta myös lintujen hakeutuminen pihapiiriin tulisi pyrkiä estämään. Huolehditaan, ettei pihassa ole mitään rehujäämiä houkuttelemaan lintuja. Lintuja ei myöskään tule ruokkia sikatilojen pihapiirissä. Linnuille sopiville istumapaikoille, kuten poistoilmahormien reunoille, kannattaa laittaa lintupiikkejä.

Tilan sijainti vaikuttaa tautipaineeseen

Tilan ympäristö vaikuttaa sikalan tautipaineeseen. Tautipaine on suurempi, jos tilan lähellä sijaitsee muita sikatiloja tai kotieläintiloja.

Tilan sijaintiin on vaikea, ellei mahdoton vaikuttaa jälkikäteen. Investointia suunniteltaessa kannattaa kuitenkin nämä asiat myös huomioida. Oman tilan toiminnassa on myös tärkeää tunnistaa riskitekijät, jolloin ne pystytään paremmin huomioimaan tautisuojauksessa.

Muiden tilojen lisäksi villisikojen esiintyminen tilan läheisyydessä on tautiriski eri-

tyisesti afrikkalaisen sikaruton leviämiseksi. Jos tilan läheisyydessä on havaittu villisikojia, on hyvä kannustaa paikallisia metsästäjiä villisikojen metsästämiseen.

Itse sikatiloilla työskentelevien ei ole suositeltavaa osallistua villisikajahtiin. Villisikoihin liittyvien riskien takia Eläinten Terveys ETT ry suosittelee, ettei sikatilojen läheisyydessä vähintään kolmen kilometrin, mieluummin 10 kilometrin säteellä harjoiteta haaskaruokintaa.

Ulkoisen tautisuojaus käytäntöön

Ulkoisen tautisuojaus toteuttamiseen sikatiloilla löytyy paljon ohjeistusta. Tilakohtainen toimiva tautisuojaus on kuitenkin ennen kaikkea toimivia rutiineja.

Sikalan työt tulee suunnitella siten, että tautisuojaus noudattaminen päivittäisissä askareissa on helppoa ja vaivatonta. Rutiinien suunnitteluun kannattaa varata aikaa, sillä se maksaa itsensä takaisin päivittäisen työn sujumisena ja toimivana tautisuojausena. Jos tautisuojaus noudattamisesta ei ole tehty helppoa ja sujuvaa, tulee siitä luistettua herkästi.

Monilla tiloilla vanhat rakennukset eivät ole suunniteltu nykyaikaisia tautisuojaussuosituksia ajatellen. Vaikka vanhat tilat aiheuttavat monesti haasteita tautisuojaus toteuttamisessa, voidaan jo pienillä muutoksilla saada parannettua tilan tautisuojausta.

Olennaista on tunnistaa, mistä merkittävä tautiriski syntyy ja miten se pystytään hallitsemaan. Kannattaa tutustua muiden tilojen tautisuojausratkaisuihin ja hyödyntää tilan oman terveydenhuoltoeläinlääkärin osamista tautisuojauskehittämisessä. Aina ei vaadita kalliita investointeja, vaan oikealla motivaatiolla ja innovatiivisilla ratkaisuilla päästään jo pitkälle. □

Kirjoittaja on eläinlääkäri ja Suojaa SiKana-hankkeen projektipäällikkö.

Raatoauto on erityisen merkittävä tautiriski, koska se käy saman päivän aikana useilla eri tiloilla ja kuljettaa kuolleita eläimiä. Raatojen säilytyspaikkaan kannattaa satsata, ettei raatoautoa tarvitse kutsua usein. Raatojen nouto on järjestettävä niin, ettei raatoauton tarvitse tulla sikalan pihapiiriin asti.